

ความพึงพอใจของราษฎรต่อการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน ของโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

People Satisfaction Toward Land Use Planning of the Project of Natural Safety Mae Chaem in Chiang Mai Province

วันที่รับบทความ: 8 กรกฎาคม 2566

รุ่งนภา เนตรสว่าง¹

วันที่แก้ไขบทความ: 19 กรกฎาคม 2566

นิตยา เมี้ยนมิตร²

วันที่ตอบรับบทความ: 20 กรกฎาคม 2566

ลัดดาวรรณ เจริญตระกูล³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่มของราษฎร และวัดระดับความพึงพอใจของราษฎรในพื้นที่บ้านแม่ปาน จากการเข้าร่วมโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 108 คน ที่เป็นตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหมู่บ้านแม่ปาน ตำบลช่างเคิ่ง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบกึ่งปลายปิด ที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 และแบบสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยไคสแควร์ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่มทุกคนทราบว่าชุมชนของตนเองเข้าร่วมโครงการฯ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลของโครงการฯ ในการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการฯ ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจสูงมากต่อการดำเนินโครงการ (ค่าเฉลี่ย 4.51) สำหรับกิจกรรมที่มีค่าคะแนนความพึงพอใจสูงสุด ได้แก่ กิจกรรมฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ มีค่าคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ย 4.77 จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจ พบว่าทุกปัจจัยที่กำหนดขึ้นได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ การมีที่ดินทำกิน และการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นต่อแผนฯ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดมีความพึงพอใจในการดำเนินโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่มเพราะเป็นโครงการที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในพื้นที่

คำสำคัญ: ความพึงพอใจของราษฎร การวางแผน โครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

e-mail: natesawang.rungnapa2023@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

e-mail: ffornym@ku.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาวิศวกรรมป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

e-mail: fforlwr@ku.ac.th

People Satisfaction Toward Land Use Planning of the Project of Natural Safety Mae Chaem in Chiang Mai Province

Received: July 8, 2023

Revised: July 19, 2023

Accepted: July 20, 2023

Rungnapa Natesawang ¹

Nittaya Mianmit ²

Laddawan Rianthakool ³

Abstract

The purpose of this research was to study the people's perception of information about the Project of Natural Safety Mae Chaem and to examine the level of satisfaction of the people participating in the Mae Chaem Safe Nature Project. The participants of this research were 108 Mae Pan Village Community Enterprise members from Chang Kheng Subdistrict, Mae Chaem District, Chiang Mai Province. This research was a mixed methods approach including qualitative data and quantitative research design. The research instruments were semi-closed questionnaires with a 0.89 reliability score and informal interviews. The data was analyzed using descriptive statistics including frequency, percentage, mean, standard deviation, and chi-square correlation test. The results showed that all the participants who attended the Project of Natural Safety Mae Chaem knew that their community had participated in the project and most of the participants also received information about the project. The level of satisfaction of participants with the project implementation was at a very high level of satisfaction (mean score 4.51). The highest satisfaction score, 4.77 scores, was the satisfaction with the activities to restore and conserve natural resources in the area. The findings of a factor analysis related to the level of satisfaction found that all determined factors including gender, age, education, occupation, having land to cultivate, and participation in expressing opinions toward land use planning of the project of Natural Safety Mae Chaem in Chiang Mai Province were no relation with the level of satisfaction because practically all the participants groups are

¹ Graduate student of Department of Forest Resources and Environmental Management, Faculty of Forestry, Kasetsart University

e-mail: natesawang.rungnapa2023@gmail.com

² Asst.Prof., Department of Forest Management, Faculty of Forestry, Kasetsart University

e-mail: ffornym@ku.ac.th

³ Asst.Prof., Department of Forest Management, Faculty of Forestry, Kasetsart University

e-mail: fforlwr@ku.ac.th

pleased with the Mae Chaem Safe Nature Project implementation. After all, it is a project that attempts to improve the quality of life for people in the area.

Keywords: People Satisfaction, Planning, the Mae Chaem Safety Nature Project

บทนำ

การดำรงชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันมีความจำเป็นต้องใช้ปัจจัยหลายด้านเข้ามาประกอบกัน และปัจจัยที่สำคัญหนึ่งในนั้นคือที่ดิน ที่ดินมีบทบาทสำคัญในการใช้ประโยชน์ต่าง ๆ เช่น เป็นที่อยู่อาศัย ที่ประกอบอาชีพ แหล่งผลิตอาหาร และเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาและเสริมสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้ก้าวไปข้างหน้าได้ ที่ดินสามารถสร้างความทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ ได้ในด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และการท่องเที่ยว การใช้ที่ดินในปัจจุบันพบว่า มีปัญหาการใช้ที่ดินผิดประเภทหรือไม่เหมาะสมตามคุณสมบัติของดินหรือศักยภาพของดิน ทำให้เกิดปัญหา เช่น การสร้างโรงงานอุตสาหกรรม หรือแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมทางการเกษตรหรือพื้นที่ป่า ดังนั้นทุกภาคส่วนให้ความสำคัญกับการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมในด้านต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมในการตอบสนองความต้องการของประชากรและรวมไปถึงแผนการพัฒนาประเทศที่เป็นระเบียบและมีทิศทางที่แน่นอน อย่างไรก็ตาม แผนหรือแนวทางการวางแผนใช้ที่ดินอาจแตกต่างกันไปตามลักษณะของแต่ละพื้นที่ ซึ่งต้องพิจารณารูปแบบของแผนและความเหมาะสมของพื้นที่ ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละพื้นที่ และตัวแปรสำคัญในการกำหนดแผนหรือแนวทางการพัฒนา ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ การวางแผนและแนวทางที่เหมาะสมในการทำแผนหรือแนวทางการพัฒนาจึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาของชุมชน (สถาบันส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน, 2562, หน้า 3-5)

บ้านแม่ปานเป็นหมู่บ้านขนาดกลางที่ตั้งอยู่ในตำบลช่างเคิ่ง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยหมู่บ้านตั้งอยู่ท่ามกลางภูเขาล้อมรอบ อยู่ทางด้านทิศตะวันตกของดอยอินทนนท์ บ้านแม่ปานประสบปัญหาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากวิธีการทางด้านเกษตรกรรมที่เน้นการใช้ปุ๋ย และสารเคมีแบบเข้มข้น และไม่เหมาะสม ซึ่งส่งผลให้ทรัพยากรดินเสื่อมโทรมและผลผลิตลดลง นอกจากนี้ยังมีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อเพิ่มพื้นที่ทำกิน และมีการเผาวัสดุที่เหลือจากการเกษตรทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนในระยะยาว (สมเกียรติ ชัยพิบูลย์, 2563, หน้า 4) จากปัญหาข้างต้น การหาแนวทางการวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ต้องมีการศึกษาปัจจัยแวดล้อมในพื้นที่ซึ่งเป็นตัวแปรในการแก้ปัญหาเพื่อให้ประโยชน์และเหมาะสมกับพื้นที่ศึกษามากที่สุด จึงได้เกิดโครงการธรรมชาติปลอดภัย แม่แจ่มที่มีวัตถุประสงค์ในการเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้าน โดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นที่ยอมรับอาชีพ โครงการเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 ด้วยความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยแม่โจ้และเครือข่ายภาคเอกชน มีพื้นที่โครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม มีพื้นที่โครงการ ประมาณ 14.03 ตารางกิโลเมตร 8,768.75 ไร่ ซึ่งแบ่งเป็น พื้นที่เกษตรหรือทำกิน จำนวน 1,200 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัย จำนวน 214.80 ไร่ และพื้นที่ป่าชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ จำนวน 6,252 ไร่ (สมเกียรติ ชัยพิบูลย์ และ นารินจง วงศ์อุต, 2562, หน้า 18) ที่ผ่านมาชุมชนและกิจกรรมในโครงการได้รับการยกย่องให้เป็นวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับจังหวัดและเป็นตัวแทนจังหวัดเข้าร่วมการแข่งขันรางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่นในระดับภูมิภาค อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินโครงการมาเป็นเวลากว่า 7 ปี เป็นที่น่าสนใจว่าตลอด

ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 ประชาชนในพื้นที่บ้านแม่ปาน ตำบลช่างเคิ่ง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีการรับรู้และมีความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการอย่างไร พร้อมวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจ โดยในบทความวิจัยนี้ต้องการนำเสนอระดับความพึงพอใจและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม ซึ่งผลการวิจัยนี้อาจนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนส่งเสริมและสร้างชุมชนต้นแบบในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะสภาพพื้นที่ใกล้เคียงกันต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่มของราษฎรในพื้นที่บ้านแม่ปาน จากการเข้าร่วมการดำเนินงานในโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม
2. เพื่อวัดระดับความพึงพอใจของราษฎรในพื้นที่บ้านแม่ปาน จากการเข้าร่วมการดำเนินงานในโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของราษฎรในพื้นที่บ้านแม่ปาน จากการเข้าร่วมดำเนินงานในโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ราษฎรที่มีเพศต่างกัน จะมีระดับความพึงพอใจต่อโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ราษฎรที่มีช่วงอายุที่ต่างกัน จะมีระดับความพึงพอใจต่อโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม แตกต่างกัน

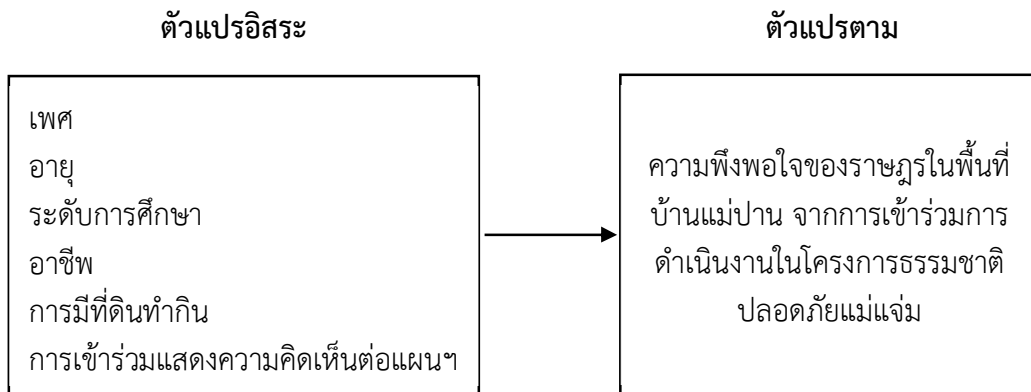
สมมติฐานที่ 3 ราษฎรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีระดับความพึงพอใจต่อโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 ราษฎรที่มีอาชีพหลักต่างกัน จะมีระดับความพึงพอใจต่อโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 ราษฎรที่มีการถือครองที่ดินต่างกัน จะมีระดับความพึงพอใจต่อโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 6 การเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนการดำเนินงานโครงการฯ ต่างกัน จะมีระดับความพึงพอใจต่อโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่มแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาแบบผสมผสานด้วยการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (on-participant observation) โดยผู้วิจัยเฝ้าสังเกตอยู่ภายนอก ไม่เข้าไปร่วมในกิจกรรมที่ทำอยู่ เป็นเพียงการสังเกตการณ์ระยะเวลาสั้น ๆ ในระหว่างการทำกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับเกษตรกรในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเหตุผลในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม นอกจากนั้นยังเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามแบบกึ่งปลายปิด ที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 และแบบสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากแหล่งข้อมูลที่กำหนดไว้ ที่จะนำมาวิเคราะห์ในการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ค่าความเชื่อมั่น $\alpha = 0.89$ แบบสอบถามแบบกึ่งปลายปิด ประกอบด้วยคำถาม 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม และ และ ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของราษฎรต่อการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินของโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย คำถาม 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 การพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ และ ตอนที่ 2 การรับรู้ของราษฎรต่อโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์นี้นำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหมู่บ้านแม่ปาน ตำบลช่างเคิ่ง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 108 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 151 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับ ความเชื่อมั่นร้อยละ 95

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) และจากการสอบถาม ด้วยแบบสอบถามกึ่งปลายปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

นำเสนอข้อมูลในรูปตารางและแสดงค่าสถิติอย่างง่าย เช่น ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ประกอบการอธิบายร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้าใจในข้อมูลมากยิ่งขึ้น ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม การถือครองที่ดิน การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ การรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินโครงการ ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อโครงการ และระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม นอกจากนี้ยังมีการทดสอบสมมติฐานการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวแปร ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก การมีที่ดิน และการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนการดำเนินงานโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่มกับระดับความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการ ด้วยการทดสอบค่าไคสแควร์ (chi-square) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล เศรษฐกิจสังคม การถือครองที่ดินและการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้

กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 58.30 เนื่องจากส่วนใหญ่ผู้ชายจะเป็นหัวหน้าครัวเรือน ยกเว้นกรณีที่หัวหน้าครัวเรือนไม่อยู่ในพื้นที่ซึ่งจะเป็นผู้หญิงเป็นผู้ให้ข้อมูลแทนหัวหน้าครัวเรือนนั้น โดยส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีอายุมากกว่า 50 ปี ก่อนเข้าร่วมโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่มทุกคนประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีรายได้หลักมาจากอาชีพเกษตรกรรม ทุกคนมีหนี้สินที่เกิดจากการกู้มาประกอบอาชีพและใช้จ่ายในครัวเรือน ปัจจุบันหลังเข้าร่วมโครงการและดำเนินงานมา 7 ปี พบว่า กลุ่มตัวอย่างยังคงทำการเกษตรแต่มีความหลากหลายของกิจกรรมมากขึ้น อาทิ ปลูกไม้ผล ปลูกพืชผัก ทำเกษตรผสมผสาน สัตว์ส่วนของรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 53.70 หนี้สินลดลง และมีการทำอาชีพอื่นขณะว่างจากทำเกษตรกรรม

การถือครองที่ดินทำกินของกลุ่มตัวอย่างเพื่อการทำการเกษตรและใช้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 75.90 มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าได้รับที่ดินมาจากบรรพบุรุษ บางส่วนให้ข้อมูลว่าได้รับมาจากการจัดสรรที่ดินทำกินของหน่วยงานรัฐ และบางแปลงได้มาจากการจับจองพื้นที่ป่าใกล้เคียง ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 24.10 ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า ใช้ที่ดินกับญาติและพื้นที่ป่าบริเวณใกล้เคียง

การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรจากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างทุกคนที่เข้าร่วมโครงการจะมีการเก็บหาของป่าประเภทที่เป็นพืชอาหารเป็นแหล่งอาหารและใช้พื้นที่ป่าไม้เป็นพื้นที่ทำกินเป็นหลัก คิดเป็นร้อยละ 64.80 รองลงมาจะเป็นการเก็บหาของป่า ใช้ประโยชน์ป่าไม้เป็นแหล่งหาไม้ฟืน และเป็นพื้นที่ทำกิน คิดเป็นร้อยละ 20.40 และร้อยละ 14.80 ใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้เป็นแหล่งเก็บหาของป่าประเภทอาหารเพียงอย่างเดียว ซึ่งของป่าที่มีการเก็บหาใช้ประโยชน์จำนวนมาก คือ ไม้ฟืน เช่น ไม้ก่อกวนต่าง ๆ

ไม่เต่ง และไม่เนื้อแข็งทั่วไป ซึ่งสามารถพบเห็นได้ทั่วไปในบริเวณพื้นที่ใกล้กับพื้นที่โครงการ สำหรับของป่าอ่อนที่มีการใช้ประโยชน์ ได้แก่ เห็ด หน่อไม้ ไข่มดแดง ผักหวาน ผักเชียงดา เป็นต้น

2. การรับทราบเกี่ยวกับการดำเนินโครงการธรรมชาติปลอดภัยของราษฎร

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างทุกคนทราบว่าชุมชนของตนเองเข้าร่วมโครงการ และส่วนใหญ่ทราบและเข้าใจแผนการดำเนินงานของโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม คิดเป็นร้อยละ 90.70 และ 83.30 ตามลำดับ โดยกิจกรรมส่วนใหญ่ที่กลุ่มตัวอย่างทุกคนเข้าร่วม จะเป็นกิจกรรมที่มีผลต่อกลุ่มตัวอย่างโดยตรง อาทิ กิจกรรมสร้างชุมชนที่เข้มแข็งพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ที่ดี มีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านแม่ปาน การสร้างอาชีพที่จะก่อให้เกิดรายได้ กิจกรรมการเฝ้าระวังไฟป่า เป็นการป้องกันการเกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัว กิจกรรมการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ของโครงการ และกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่สู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคต โดยการเปิดแหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอาชีพตามวิถีชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ส่วนกิจกรรมที่มีผู้เข้าร่วมในสัดส่วนที่รองลงมา คือ กิจกรรมการสร้างบ่อพวงเก็บน้ำในการเกษตรและกิจกรรมพัฒนาระบบน้ำเพื่อการเกษตรบนพื้นที่สูง คิดเป็นร้อยละ 97.20 และ 92.60 ตามลำดับ ถึงจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชีพหลักของกลุ่มตัวอย่างทุกคน แต่มีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนให้เหตุผลที่ไม่สนใจที่จะเข้าร่วมโครงการไว้ว่า ตนเองไม่ได้มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ใช้ที่ดินร่วมกับครอบครัว จึงไม่สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินการของกิจกรรมทั้ง 2 ได้อย่างเด็ดขาด อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม ทุกคนเชื่อมั่นว่าตนเองจะได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่มและเชื่อมั่นว่าโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่มจะสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้

3. ความพึงพอใจของราษฎรต่อกิจกรรมและการเข้าร่วมโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม

ในการศึกษาระดับความพึงพอใจต่อโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจสูงสุด สามลำดับแรก ได้แก่ ความพึงพอใจกับกิจกรรมฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 76.90 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.77 รองลงมา ได้แก่ ความพึงพอใจในกิจกรรมการพัฒนาระบบน้ำเพื่อการเกษตรบนพื้นที่สูง และความพึงพอใจในกิจกรรมสร้างชุมชนที่เข้มแข็งพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ที่ดี คิดเป็นร้อยละ 73.10 เท่ากัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.73 และมีความพึงพอใจในกิจกรรมแจกพันธุ์ไม้พันธุ์ดี คิดเป็นร้อยละ 72.20 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.72 ตามลำดับ กิจกรรมที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุดนี้ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการพัฒนาที่ส่งผลโดยตรงกับการดำรงชีพของราษฎร อาทิ กิจกรรมฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เป็นกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่ที่จะส่งผลให้สภาพพื้นที่ของโครงการ มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นเพราะราษฎรส่วนใหญ่พึ่งพิงทรัพยากรป่าหรือแม้แต่กิจกรรมการพัฒนาระบบน้ำเพื่อการเกษตรบนพื้นที่สูง กิจกรรมสร้างชุมชนที่เข้มแข็งพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ที่ดี กิจกรรมเหล่านี้ก็เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมอาชีพหลักและรายได้ของคนในพื้นที่ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามวัตถุประสงค์ของโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อโครงการ
ธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม กับตัวแปรอิสระ

ตัวแปร		df	Chi-square	Sig.
เพศ	ชาย	1	0.386	0.535
	หญิง			
อายุ	20-40 ปี	1	1.368	0.242
	มากกว่า 40 ปี			
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	2	2.120	0.346
	มัธยมศึกษา			
	สูงกว่ามัธยมศึกษา			
อาชีพ	อาชีพเกษตรกรอย่างเดียว	1	0.005	0.945
	อาชีพเกษตรกรร่วมกับอาชีพอื่น			
การมีที่ดินทำกิน	ไม่มีที่ดินทำกินของตนเอง	1	0.633	0.426
	มีที่ดินทำกิน			
การเข้าร่วมแสดง ความคิดเห็นต่อแผนฯ	ไม่ได้เข้าร่วม	1	2.143	0.143
	เข้าร่วม			

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับความพึงพอใจต่อภาพรวมโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม พบว่า ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ การถือครองที่ดิน และการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนการดำเนินงานโครงการฯ ของกลุ่มตัวอย่างมีค่า Sig มากกว่าระดับนัยสำคัญ คือ 0.05 จึงสรุปได้ว่าปัจจัยด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ การถือครองที่ดิน และการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนการดำเนินงานโครงการฯ ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของราษฎรต่อกิจกรรมและการเข้าร่วมโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับระดับความพึงพอใจพบว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ การถือครองที่ดิน และการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนการดำเนินงานโครงการฯ ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของราษฎรต่อกิจกรรมและการเข้าร่วมโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 1) ทั้งนี้เป็นผลจากโครงการนี้เป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ก่อนดำเนินโครงการทุกคนที่เข้าร่วมโครงการได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินโครงการเป็นอย่างดีจึงจะเห็นได้จากผลการศึกษาที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างทุกคนทราบว่าชุมชนของตนเองเข้าร่วมโครงการและส่วนใหญ่ทราบและเข้าใจแผนการดำเนินงานของโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม กิจกรรมที่ดำเนินการในพื้นที่ได้มีการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกทุกคนรับทราบและเข้าร่วม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาที่พบว่า การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่มของกลุ่มตัวอย่างนั้น ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมมีการรับรู้เกี่ยวกับการดำเนินโครงการ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทราบแผนการดำเนินงานของโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม และเข้าใจแผนการดำเนินงานของโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่โครงการพัฒนาขึ้นและดำเนินการในพื้นที่ ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นนี้เป็นผลมาจากการให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือกลุ่มเป้าหมายให้ได้รับรู้และรับทราบ การดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลที่ดำเนินการ เช่น การจัดประชุม การระดมความคิดเห็น ซึ่งถือได้ว่าเป็นการประชาสัมพันธ์โครงการไปพร้อมกัน การประชาสัมพันธ์จึงเป็นการโน้มน้าวใจอย่างหนึ่งให้คนให้ความร่วมมือและเข้าร่วมกิจกรรมตามที่ Bernays (2013, p. 109) ได้อธิบายไว้ เพราะการได้รับการยอมรับจากประชาชนของโครงการนี้ การประชาสัมพันธ์เป็นกิจกรรมที่ส่งผลจริง ดังนั้นในการขยายผลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของภาครัฐ ในอนาคตการให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์อาจเป็นทางออกหนึ่งในการให้ความร่วมมือ เพราะจะแสดงถึงการมีธรรมาภิบาล (Kaleli et al., 2021, p. 70) ในการทำงาน โดยการทำงานที่ชัดเจนโปร่งใสจะนำมาซึ่งความร่วมมือของคนในพื้นที่นั้นเอง และสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen & Uphoff (1981, pp. 213-214) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานกิจกรรมการพัฒนาเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะมีผลในการสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการกระทำที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของพวกเขา เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับความต้องการของชุมชน จะนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้น

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับระดับความพึงพอใจพบว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ การถือครองที่ดิน และการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนการดำเนินงานโครงการฯ ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของราษฎรต่อกิจกรรมและการเข้าร่วมโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตามที่ได้นำเสนอว่าเป็นผลมาจากโครงการนี้เป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาคุณภาพชีวิต เน้นจัดหาปัจจัยขั้นพื้นฐานรวมถึงการอำนวยความสะดวกในการดำรงชีพของคนในพื้นที่ หากอธิบายตามทฤษฎีของมาสโลว์ หรือ ลำดับขั้นความต้องการ (Maslow's hierarchy of needs) จะสะท้อนให้เห็นว่าความพึงพอใจในกิจกรรมที่ดำเนินการนั้นเป็นผลมาจากกิจกรรมที่กำหนดขึ้นตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ขั้นที่ 1 ความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกาย (physiological needs) และขั้นที่ 2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (safety needs) และอาจรวมถึงขั้นที่ 3 ความต้องการความรักและสังคม (belonging and love needs) และสอดคล้องกับ กาญจนา สงวนการ และวิภาวรรณ กลิ่นหอม (2563, หน้า 50) ที่กล่าวว่า การเข้าร่วมหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเป็นสมาชิกกลุ่มไม่ได้หมายความว่าสามารถเข้าไปมีบทบาทหรือมีการเข้าร่วมอย่างจริงจังเสมอไป และอาจเป็นการเข้าร่วมแบบตาม ๆ กันไปเท่านั้น โดยไม่เต็มใจหรือสนใจมากนัก จึงทำให้ไม่ได้รับอรรถประโยชน์จากการเข้าร่วมทำกิจกรรมนั้น ๆ ด้วยภาพที่คนภายนอกมองคนแม่แจ่มพ่วงกับการทำกินที่เน้นการปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว การเข้าร่วมโครงการ

ธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่มของคนในชุมชนนี้อาจแสดงให้เห็นถึงความพยายามของคนในชุมชนที่จะอยู่ร่วมกับธรรมชาติ และได้รับการยอมรับจากคนภายนอกในการอยู่ร่วมกับทรัพยากรป่าไม้อย่างเกื้อกูลกัน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากการวิจัยความพึงพอใจของราษฎรต่อการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินของโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โครงการดังกล่าวที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาระบบน้ำเพื่อการเกษตรบนพื้นที่สูง ช่วยให้ชุมชน มีน้ำใช้เพื่อการเกษตรและสามารถเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน จากเดิมที่เน้นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวสู่การทำเกษตรที่หลากหลาย สร้างรายได้ที่ดี ช่วยลดการพึ่งพิงจากป่า ลดการเผาป่า อีกทั้งชุมชนยังสามารถนำวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ช่วยสร้างรายได้เสริม ตลอดจนราษฎรในโครงการฯ ได้มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ นำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคตอย่างยั่งยืน และราษฎรมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับสูงสุด นั้น นอกจากการสนับสนุนจากภาคเอกชนแล้ว ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เข้าไปมีบทบาทในการร่วมพัฒนาและนำโครงการดังกล่าวขึ้นเป็นโครงการต้นแบบในการพัฒนาพื้นที่ใกล้เคียง หรือพื้นที่ที่มีลักษณะเดียวกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนนั้นด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน แผนการดำเนินงานของโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่มอย่างต่อเนื่อง และศึกษาปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ เพื่อรองรับการนำโครงการดังกล่าวไปใช้กับพื้นที่ที่มีลักษณะเหมือนหรือใกล้เคียงกัน เพื่อให้การดำเนินโครงการสัมฤทธิ์ผล ใกล้เคียงกับโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม ในพื้นที่บ้านแม่ปาน ตำบลช่างเคิ่ง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

3. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

ควรต่อยอดจากความพึงพอใจไปสู่นโยบายการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยคนในชุมชน เนื่องจากหน่วยงานของรัฐต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชน และควรแยกกลุ่มคนที่มีผลประโยชน์แฝงกับการเข้าร่วมโครงการ ออกจากกลุ่มคนที่อยากพัฒนาพื้นที่จริง ใช้วิธีการสังเกตและมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มเกษตรกรที่ทำการเกษตร หลากหลายชนิด เช่น ปลูกไม้ผล ปลูกพืชผัก ทำเกษตรผสมผสาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาาร่วมกันระหว่างชุมชนและหน่วยงานของภาครัฐ

บรรณานุกรม

- กาญจนา สงวนการ และวิภาวรรณ กลิ่นหอม. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของชุมชนด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของเหมืองแร่หินในเขตเทศบาลเมืองทุ่งสง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. **วารสารการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์**, 9(4), หน้า 41-52.
- สถาบันส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน. (2562). **มาตรฐานระบบการจัดการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน**. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน.
- สมเกียรติ ชัยพิบูลย์ และนารินจง วงศ์อุต. (2562). ผลกระทบของโครงการธรรมชาติปลอดภัยต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตำบลช้างเคื่อง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่. **วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร**, 21(1), หน้า 17-24.
- สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2563). รายงานวิจัยโครงการธรรมชาติปลอดภัยแม่แจ่ม (แม่ปาน-สันเกี๋ยงโมเดล) : การวิจัยและพัฒนาชุมชนต้นแบบสู่ชุมชนอนุรักษ์ น้ำ ป่าและอาชีพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: เจริญโภคภัณฑ์โปรดิ๊วส์.
- Bernays, W.T., (2013). Dealing with cynical citizens. **Public Administration Review**, 57(2), pp. 105- 112.
- Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981). **Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies**. New York: Cornell University Press.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. **Education and Psychological Management**, 30(3), pp. 607-610.
- Kaleli, W., Otslulah, W.N, & Mutisya, C. (2021). The Role of Public Relations in sensitizing public on Government Projects in Kenya: Case of Nairobi County. **Journal of Development and Communication Studies**, 8(1), pp. 49-73.